

Kasvigeenivarojen saatavuus kansallisesta keskuskokoelmasta Suomessa

Luonnonvarakeskuksen tehtävänä on hoitaa toimialallaan geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät tehtävät (laki Luonnonvarakeskuksesta 561/2014, VNA Luonnonvarakeskuksesta 715/2014).

Kasvigeenivaraohjelman toiminnan kannalta tärkeimmät kansainväliset sopimukset ovat luonnon monimuotoisuussopimus ([CBD, 1992](#) ja [Asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta](#)), kasvigeenivarasopimus ([IT-PGRFA, 2004](#)) sekä sitoumus kasvigeenivaroja koskevaan toimintaohjelmaan (GPA, 1996, 2011). Määräykset on Suomessa saatettu voimaan laissa (laki 1346/2003, asetus 554/2004). Valtioilla on täysivaltainen oikeus luonnonvaroihinsa, mutta toiminnassaan niiden on otettava huomioon geenivarojen suojelu ja kestävä käyttö.

Kansainvälinen kasvigeenivarasopimus sääntelee määrättyjen viljelykasvien geenivarojen saatavuutta ja niiden käytöstä koituvien hyötyjen jakoa. Kasvigeenivarasopimuksen tavoitteena on elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelu ja kestävä käyttö sekä niiden käytöstä koituvien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Tämä toteutetaan sopusoinnussa biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen kanssa kestävä maatalouden ja elintarviketurvan saavuttamiseksi. Tätä tarkoitusta varten on muotoiltu vakiomuotoinen materiaalin siirtosopimus, SMTA (standard material transfer agreement), käytettäväksi kasvigeenivarojen luovutuksissa jalostus-, tutkimus- ja opetustarkoituksiin.

Kasvigeenivarasopimus on rinnasteinen Nagoyan pöytäkirjalle, joka sääntelee kaikkien muiden geenivarojen saatavuutta ja niiden käytöstä koituvien hyötyjen jakoa. Lisätietoja Nagoyan pöytäkirjasta ja sen toimeenpanoon Suomessa liittyvästä geenivaralasta: <https://www.luonnontila.fi/geenivarat/>

Lisäksi Suomi on sitoutunut Pohjoismaisen ministerineuvoston julistukseen (2003) [Nordic Ministerial Declaration](#), jossa todetaan, että kasvigeenivarat ovat julkisia, ja että tavoitteena on pyrkiä järjestämään niiden saatavuus mahdollisuuksien mukaan myös muihin käyttötarkoituksiin, kuten harrastuskäyttöön.

Materiaalipyynnöt kansallisesta pitkäaikaissäilytykseen valittujen puutarha- ja peltokasvien geenivarakokoelmasta

Pyynnöt osoitetaan kansalliselle kasvigeenivaraohjelmalle Lukeen. Ensisijaisesti materiaalia luovutetaan jalostus-, tutkimus- ja opetustarkoituksiin. Luovutuksen yhteydessä allekirjoitetaan käyttötarkoituksen mukainen materiaalin siirtosopimus:

1. **SMTA (Standard Material Transfer Agreement, vakiomuotoinen materiaalin siirtosopimus)**

- Tutkimus-, opetus- ja jalostuskäyttöön
 - o Kansallisen keskuskoelman hedelmä- ja marjakasvit, vihannekset, yrtit ja rohdokset, humala (ravintokäyttöön)
 - o Käytetään SMTA:n footnote-versiota, jossa todetaan, että myös muita kuin liitteen 1 lajeja luovutetaan SMTA:n olosuhteissa

2. **Luke-MTA (Luken materiaalin siirtosopimus)**

- Muuhun kaupalliseen käyttöön kuin tutkimus-, opetus- ja jalostus o Kansallisesti hedelmä- ja marjakasvit, vihannekset, yrtit ja rohdokset, humala

3. **Harrastaja-MTA (Luken materiaalin siirtosopimus harrastajille)**

- Kaikki lajit harrastuskäyttöön
 - o Kansallisesti hedelmä- ja marjakasvit, vihannekset, yrtit ja rohdokset, humala
 - ♣ Allekirjoituksin jos pyydetään ohjelmalta ja luovutetaan Luken kokoelmasta
 - ♣ Lehtinen saajan oikeuksista ja velvollisuuksista lisätietona riittää, jos geenivaramateriaalia jaetaan suoraan esim. yleisötilaisuuksissa